

3. Bioróżnorodność zwierząt – jej znaczenie w pracy hodowlanej

Dzień dobry. Nazywam się Ewa Wójcik. Jestem pracownikiem Instytutu Zootechniki i Rybactwa Wydziału Agrobioinżynierii i Nauk o Zwierzętach w Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Tematem prezentacji jest: „Bioróżnorodność zwierząt - jej znaczenie w pracy hodowlanej”, w module nr 4. Precision Livestock Farming.

Różnorodność biologiczna

Zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów występujących na Ziemi w ekosystemach lądowych, morskich i słodkowodnych oraz w zespołach ekologicznych, których są częścią, dotyczy zarówno różnorodności w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami oraz różnorodności ekosystemów.

Różnorodność biologiczna występuje na trzech poziomach organizacji przyrody:

- Ponad gatunkowym (zbiorowiska roślinne, krajobrazy),
- Gatunkowym,
- Genetycznym.

Główne zagrożenia różnorodności biologicznej

- Leśnictwo,
- Rolnictwo,
- Intensywna hodowla,
- Rybactwo i wędkarstwo,
- Gospodarka łowiecka,
- Gospodarka wodna i morska,
- Zagospodarowanie przestrzenne.

Ochrona gatunkowa w Polsce

- ◆ Ma bogatą historię;
- ◆ Pierwsze wzmianki o ochronie zwierząt znajdujemy m.in. w rozporządzeniach:
 - rok 1532 - król Zygmunt Stary wprowadził ochronę żubrów, turów, sokołów i łabędzi;
 - rok 1578 - król Stefan Batory wprowadził okresy ochronne dla ryb podczas tarła oraz określił zasady i metody ich połowu;
 - rok 1868 - Sejm Krajowy we Lwowie uchwalił ustawę ochrony zwierząt występujących w Tatrach: świstaka i dzikich kóz;
 - rok 1919 - wprowadzenie w przepisów o ochronie rzadkich zwierząt, roślin i zabytków przyrody;
 - rok 1934 - zatwierdzenie pierwszej ustawy o ochronie przyrody....

Kategorie zagrożenia gatunków:

- EXTINCT (EX) - wymarłe
- EXTINCT IN THE WILD (EW) - wymarłe na wolności
- CRITICALLY ENDANGERED (CR) - krytycznie zagrożone
- ENDANGERED (EN) - zagrożone
- VULNERABLE (VU) - narażone
- NEAR THREATENED (NT) - bliskie zagrożenia
- LEAST CONCERN (LC) - najmniejszej troski
- DATA DEFICIENT (DD) - dane niedostateczne

- NOT EVALUATED (NE) - nie oceniane

Polska Czerwona Księga Zwierząt:

EXTINCT - EX - gatunki wymarłe w Polsce- tarpan (*Equus gmelini*)

Polska ratyfikowała Konwencję o Różnorodności Biologicznej w 1996 r. „Upoważnia się Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do ratyfikowania Konwencji o różnorodności biologicznej, podpisanej w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r.”

Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich
W 1996 r., działając zgodnie z przesłaniem Konwencji o Różnorodności Biologicznej, Polska oficjalnie włączyła się do realizacji podjętej przez FAO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa - Food and Agriculture Organization of the United Nations) Światowej Strategii Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt.

Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich
W 1999 roku rozpoczęto prace nad Krajowym Programem Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt, którego nadrzędnym celem było zapewnienie, że różnorodność genetyczna zwierząt gospodarskich niezbędnych do produkcji żywności i dla rolnictwa, będzie zachowana obecnie i w przyszłości.

Polska 25 kwietnia 2012 r. przyjęła „Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa” (Uchwała nr 163 Rady Ministrów, z dnia 9 listopada 2012) wiąże się z koncepcją rolnictwa wielofunkcyjnego, wskazując na konieczność kształtowania produkcji rolnej w zgodzie z wymogami środowiska i zachowania krajobrazu.

Opracowano Krajową strategię zrównoważonego użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich oraz plan działań na rzecz tych zasobów w ramach Programu Wieloletniego Instytutu Zootechniki Państwowego Instytutu Badawczego: „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania”.

Zasoby genetyczne zwierząt gospodarskich utrzymywanych w Polsce są znaczne; każdy z gatunków reprezentowany jest przez kilka – kilkanaście ras, odmian i linii, wśród których występuje szereg cennych ras rodzimych (lokalnych), wytworzonych w określonym regionie, doskonale przystosowanych do lokalnych warunków środowiskowych: klimatu, gleby, zasobów paszowych i warunków utrzymania, odznaczających się specyficznymi cechami użytkowymi i unikatowym genotypem, często dostarczających unikalnych produktów, tradycyjnie wykorzystywanych przez lokalne społeczności.

Wszystkie informacje dotyczące ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w Polsce znajdują się na stronie:

<http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/>

Zwierzęta gospodarskie objęte programem ochrony zasobów genetycznych:

- bydło polskie czerwone – najstarsza polska rasa, której nieformalna ochrona została rozpoczęta w 1973 r.,
- bydło białogrzbiete – rasa od wieków bytująca na terenach polskich; program rozpoczęto w 2003 r.,
- bydło polskie czerwono-białe – realizację programu rozpoczęto w 2007 r.,
- bydło polskie czarno-białe – realizację programu rozpoczęto w 2008 r.
- Białogrzbieta
- Polska czarno-biała

- Polska czerwona
- Polska czerwono-biała

Konie

- Hucuły – od 1999r.,
- Koniki polskie – od 1999r.,
- Konie małopolskie – od 2005r.,
- Konie śląskie – od 2005r.,
- Konie wielkopolskie – od 2007r.,
- Konie sokólskie – od 2008r.,
- Konie sztumskie – od 2008r.
- Hucuły
- Koniki polskie
- Konie małopolskie
- Konie wielkopolskie
- Konie śląskie
- Konie sokólskie
- Konie sztumskie

Świnie

Ochroną genetyczną objęte są rasy wywodzące się od prymitywnych świń z terenów polskich i Wileńszczyzny.

Naturalny rozwój populacji świń ras lokalnych, przy aktualnych uwarunkowaniach rynkowych, byłby niemożliwy z powodu gorszych wskaźników użytkowości tucznej i rzeźnej w stosunku do ras mięsnych oraz ich mieszańców.

Świnie ras lokalnych posiadają cechy: dobra płodność, plenność i cechy mateczne, bardzo dobra jakość mięsa, specyficzna dla tych ras genetyczna odporność na choroby oraz odmienność genetyczna i fenotypowa od ras utrzymywanych powszechnie.

- Świnia puławska
- Świnia złotnicka biała
- Świnia złotnicka pstra

Owce

Rodzime, prymitywne rasy owiec odegrały dużą rolę w kształtowaniu późniejszych szlachetnych regionalnych typów owiec, a merynos starego typu był protoplastą grupy owiec merynosowych charakteryzujących się doskonałą jakością wełną.

Lokalne rasy owiec cechuje bardzo dobre przystosowanie do miejscowych warunków środowiska, minimalne wymagania paszowe oraz duża odporność na choroby i niekorzystne warunki bytowania.

- wrzosówka
- świniarka
- pomorska
- kamieniecka
- wielkopolska
- uhruska
- olkuska
- corriedale (koridel)

- żelaźnieńska
- merynos odmiany barwnej
- merynos polski w starym typie
- polska owca górska odmiany barwnej
- cakiel podhalański
- czarnogłówka
- polska owca pogórza
- białogłowa owca mięsna
- polska owca górska

Kozy

- Koza karpacka
- Koza sandomierska
- Koza kazimierzowska

Kury

- Czubatka polska, Ród CP-11
- Czubatka polska, Ród CP-22
- Karmazyn/ Rhode Island Red (K-22)
- Karmazyn/ Rhode Island White (A-33)
- Leghorn (G-99, H-22 i H-33)
- Polbar (Pb)
- Sussex (S-66)
- Zielononóżka kuropatwiana (Z-11 i Zk)
- Żółtonóżka kuropatwiana (Ż-33)

Gęsi

Krajowym programem ochrony zasobów genetycznych zwierząt objętych jest 14 ras/odmian gęsi w tym:

- Biłgorajska (Bi)
- Zatorska (ZD-1)
- Garbonosa (Ga)
- Kartuska (Ka)
- Kielecka (Ki)
- Lubelska (Lu)
- Podkarpacka (Pd)
- Pomorska (Po)
- Rypińska (Ry)
- Suwalska (Su)
- Słowacka (Sł)
- Romańska (Ro)
- Kubańska (Ku)
- Landes (LsD-01)

Kaczki

- Pekin krajowy
- Pekin duński
- Pekin francuski

- Pekin angielski
- Kaczki pomniejszone

Zwierzęta futerkowe

- Królik Popielniański biały
- Lis białoszyjny
- Lis pastelowy
- Szynszyla beżowa
- Tchórz hodowlany
- Nutrie:
 - czarna dominująca
 - bursztynowo-złocista
 - biała niealbinotyczna
 - sobolowa
 - perłowa
 - grenlandzka

Ryby

- Pstrąg tęczy
- Karp zatorski
- Karp starzawski
- Karp litewski
- Karp ukraiński
- Karp polski golyski

Pszczóły

- Kampinoska,
- Augustowska,
- Asta,
- Północna
- Kraińskiej linii Dobra

Thank you for your attention!